

koma til Australia, fara eystanfyri, har stóru og kendu býirnir sum Melbourne, Sydney og høvuðsstaðurin Canberra eru. Men eg valdi at royna vestan fyri fyrst.

Perth er stóri býurin vestanfyri, og har búið eg í átta mánaðir. Hetta var meira ella minni av tilvild. Eg búið fyrst hjá einari danskari familju, sum hevði verið har í 12 ár. Maðurin var blikksmiður, og vit arbeiddu saman í einar trýggjar vikur. Men tá var ikki so nógv brúk fyri snikkarum. Haraftrat vildu australiarar helst hava egnu landsmenn sínar í arbeiði, so eg royndi at finna mær okkurt annað.

-Danska familjan greiddi mær frá, at skandinaviskt felag var har á leiðini sum skipaði fyri ymiskum tiltøkum. Har hitti eg ein annan dani, sum arbeiddi við at seta stálgaragar upp. Saman við honum kom eg at arbeiða í einar sjei mánaðir. Vit høvdu úr at gera. Ikki bert við garagarun, men vit góvu eisini tilbøð til alt millum himmal og jørð sum vit hildu okkum til at fara undir. Kappingin var hörð, og vit vóru nógvir um boði, men eitt sindur fekk eg kortini burtur úr tí. Nú var arbeiði fari at minka nakað, men tað legði eg minni í. Eg var jú ikki bert komin til Australia at seta køkar og garagar upp. Okkurt annað skuldi eg eisini uppliva, og tað kom eg so sanniliga eisini til.

Lætt at klára seg

Jan heldur ikki, at sjálv lønin var hin stóra í Australia, men hinvegin fekkst meira fyri pengarnar. Tímalønin svarar til einar 50 krónur, men ikki eitt oyra skal gjaldast av teimum fyrstu 40.000 krónunum. Ikki fyrr enn inntøkan er væl hægri merkist skatturin. Maturin er biligur, og eina góða

íbúð kanst tú fáa mitt í býnum fyri einar 1500 krónur. Í Perth er heldur eingin trupulleiki at fáa eina íbúð. Jan sigur, at hann hevði ongarn trupulleikar at klára seg við teimum pengum hann forvann har.

12.000 km. í ein mánað

Eitt hitt mest spennandi Jan upplivdi á ferðini í Australia heldur hann vera hin ein mánaða drúgvu og 12000 kilometrar langa busstúrin. Leiðin gekk úr Perth og norður eftir.

Landslagið var ógvuliga ymiskt longur norð tey komu. Har var oyðimørk, longri norðuri var meira fruktagn, vátari og heitari. Eitt er at hitin er 40 stig, men tá luftin er vát, kennist tað enn heitari, men ikki bilti kortini.

Í vestara partinum av Australia búgva ikki nógv fólk. Hálvonnur millið. Av teimum ein millið í Perth. Restin av fólkinum býr í smærri býnum, nakrar heilt smáar bygdar, men allastaðni vóru fólk sera blíð og prátingarsom.

Bert ein hoyrt um Føroyar

Australiarar vita, sum vera man, ikki nógv um Føroyar. Tey vóru iðin at spyrja, men eingin hevði hoyrt um hetta landið áður. Væl at merkja uttan ein. Hetta var ung kvinna, sum hevði hoyrt um Føroyar gjøgnum sítt virkna arbeiði innan Green Peace.

-Jú hetta var ein spennandi tútur. Vit búðu í tjaldi á túrinum, men so heitt var, at ikki var hugsandi at fara í sovposan. Bert eitt net yvir seg, fyri at sleppa undan flogkyknum og tilfúkum. Eitt sindur bangin var eg, tá eg einaferð vaknaði, og sá beint inn í trýnið á einum eiturkopp, sum var so stórur sum ein hampilgur nevi, men tey søgdu, at hann var ikki vandamikil.

Vitjaðu upprunafólkið

Leiðin við bussinum gekk stórt sæð fram við strondini til Darwin í Norður Australiu. Síðani varð koyrt beint suður eftir. -gjøgnum oyðimørk, til komið varð til økið, har upprunafólkið heldur til.

-Hetta økið er miðskeiðis

Einsamallur kendi eg meg ongantíð. Steðgaði eg á, vóru altíð fólk, sum vildu práta

í landinum, har upprunafólk hava hildið til í fleiri túsund ár. Tey hava ikki nógv samband við úrheimin. Hetta øki rokna tey sum sítt egna. Tey liva frá hondini í munnin, og eru ógvuliga stygg. Ikki sørt hatsk móttvegis teimum, tey kalla, innflytarunum. Hetta var sum at koma í ein annan heim, og ikki bøn fyri at fáa eina mynd av teimum, men spennandi var hetta at uppliva.

Í hesum økinum liggur Ayers Rock, sum er heimsins størsti steinur, og sum eisini er ein stór ferðamannainntøkukelda hjá upprunafólkinum.

-Frá økinum hjá upprunafólkinum varð so koyrt vestureftir - aftur móti Perth. Hin 12000 kilometrar langi og ein mánaða drúgvu busstúrin var at enda komin, og vit vóru eina stóra uppliving ríkar.

Seinri parturin av samrøðuni við Jan Dam kemur í morgin

Orð: Tórfinn

Best dámið Jan í Australiu. Myndin er úr Perth

Føroysk lesandi slept uppá fjall

Nú er figgjarlógin komin á ting aftur, aftaná at landsstýrið, av øðrum, bleiv noytt til at gera eina realistiska figgjarlóg.

Fyri fólk undir útbúgving, er vert at leggja til merkis, at iskoytið nú aftur skal skerjast, hesaferð heili 30%. Við hesum visir landsstýrið fólki undir útbúgving, enn einaferð, at tað onkum virðing hevur fyri teimum. Verður hugt eftir øðrum veitingum á figgjarlógin; so siggja vit eitt nú, uttan at siga at hesi fáa ov nógv, at tey alment løntu »møguliga« skulu 15% niður í løn, t.v.s. 5-8% aftaná skatt. Hesi somu alment løntu høvdu frá 1988 til 1992 ein lønarvøkstur uppá 15%. So stótt er ætlanin at tey alment løntu skulu niður á sama støði sum tey vóru á í 1988.

Frá 1988 til 1992 varð iskoytið til lesandi minkað við 20%; og í 1993 aftur 30%. Tað vil siga tað sama, sum at tey lesandi í mun til 1988, í 1993 fáa 40% minni í iskoyti.

Her siggja vit enn einaferð, at lögtingið og landsstýrið einans tonkja uppá nútíðina og atkvøður. Ístaðin skuldi meira verðið hugsað um at útbúgvandi fólkið, og harvið økt um mogleikarnar at komið úr aftur kreppuni, sum politikararnir hava ført okkum út í.

Okkara uppskot skal tí vera, at iskoytið verður óbroytt kr. 4.000,00. Í øðrum lagi at vit fáa somu broyting sum aðrir partar av føroyska samfelagnum, t.v.s. hægst 10% niðurskurð, sigur Meginfelag Føroyskra Studenta í tíðindaskrivi.

Ískoytið skert

Dátt komu boðini um, at ferðaiskoytið skuldi skerjast. Fyri trimum árum síðani var grundupphæddin kr. 5.000,-, síðani hevur hon verið 4.000,-, men nú skal hon skerjast niður á 3.000,-. Vit kunnu gita, hvat tað næsta verður.

Tað eru tey, ið halda, at tað er nakað svass, at vit fáa ferðaiskoyti. Vit fáa jú longu SU, og tá tað røkkur hjá dønnum, hvi skuldi tað so ikki rokkið hjá okkum?

Svarið er einfalt. Danir skulu ikki gjalda tryktusund krónur fyri at fara heim at vitja foreldrin, og tey fáa ikki dýra telefonrokning fyri at frætta heiman. Ískoytið er okkara endurgjald fyri at vit verða noydd av landinum at nema útbúgving. Tó at peningurin ikki er oyramerkur, so eigur upphæddin at samsvara teimum útreiðslum, vit hava eyka.

Um vit nú halda fast við hetta, so merkir niðurskurðurin, at tað bert verður ráð til flogferðina. Telefonsamrøðurnar, hýrsvognurin til og frá flogvøllinum, føroysk dagbløð og annað soverðið má sparast burtur.

Hetta er kanska í so fyrakantað sett upp, og tað kann vera nakað um tað. Men havið í geyma, at tíðirnar eru broyttar. Túsund krónur muna meir í dag enn fyrr. Landið er í kreppu, og mamma og babba hava ikki longur ráð at forera tær flogferðaseðlar. Arbeiði í summarfritíðini til sjálvur at gjalda fæst heldur ikki.

Beinleiðis orsøkin til skerjingina av iskoytinum er eisini kreppan. Sparast skal á figgjarlógin, og eitt uppskot frá landsstýrinum hevur verið at seta almennu lønirnar niður við 10 prosentum. UM so var, at hetta var gjøgnumført, so kundi tað møguliga verið rimuligt, at iskoytið varð skert. Men hvi skulu vit skerjast við 25 prosentum, og hvi skulu vit skerjast áðrenn øll hini?

Ólavur Ellefsen, nevndarformaður Meginfelag Føroyskra Studenta

(Greinin er endurprentað úr oddagrein í Fjøl nr. 6.)

